

Srogosz, Tadeusz

Konferencja naukowa Historia medycyny i ochrony zdrowia Grodzieńszczyzny, Grodno 2-3 lutego 1995 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/2, 200-203

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W dyskusji dominowała teza, że stowarzyszenia są integralną częścią życia społecznego. Podkreślano ogromne zasługi towarzystw w kreowaniu wybitnych jednostek, ich znaczenie dla ożywiania i popularyzacji badań naukowych, zwłaszcza w małych ośrodkach miejskich.

Dyskutanci zwracali uwagę, iż podstawą nieskrępowanej działalności statutowej jest niezależność finansowa. Obecna sytuacja materialna większości stowarzyszeń jest trudna. Przeważał jednak optymistyczny pogląd, iż aktywna praca członków, pojawienie się grupy darczyńców oraz rewindykacja utraconych majątków pozwoli z czasem stworzyć solidne podstawy materialne.

Przysłuchująca się obradom pani L. Cholewińska z Wydziału Współpracy ze Społecznymi Instytucjami Naukowymi Departamentu Polityki Naukowej w Komitecie Badań Naukowych – świadoma faktu, iż na prowincji działacze społeczni często nawet nie wiedzą o możliwościach uzyskania subwencji – krótko przedstawiła warunki i zakres udzielanej przez KBN pomocy na badania naukowe i wspomagające.

Uczestnicy grudniowego sympozjum powszechnie wyrażali przekonanie, iż to pierwsze spotkanie reprezentantów stowarzyszeń Polski południowej jest ważnym krokiem ułatwiającym orientację w aktualnej sytuacji i stanowi wstęp do podejmowania wspólnych działań w myśl przysłowia „w jedności siła”. Przykładem tego był jednogłośnie przyjęty apel, skierowany do władz miejskich Nowego Targu, protestujący przeciw decyzji wyrzucenia Archiwum Państwowego – Oddział w Nowym Targu z zajmowanego dotąd budynku.

Dyskusje i rozmowy w kuluarach, swobodna wymiana poglądów, zadowolenie z wzajemnego bliższego poznania, towarzyszyły dwudniowym obradom, a także spotkaniu towarzyskiemu, które miało miejsce 2 grudnia wieczorem w Małej Auli Polskiej Akademii Umiejętności.

W przerwach obrad sympozjum chętni mogli nabyć wydawnictwa prezentowanych towarzystw: Polskiej Akademii Umiejętności, Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Towarzystwa Przyjaciół Orawy oraz Oficyny Podhalańskiej.

Rita Majkowska, Piotr Milczanowski
(Kraków)

KONFERENCJA NAUKOWA
HISTORIA MEDYCYNY I OCHRONY ZDROWIA GRODZIĘNSZCZYNY,
GRODNO 2-3 LUTEGO 1995 R.

W dniach 2 i 3 lutego 1995 r. odbyła się w Grodnie, na Białorusi, międzynarodowa konferencja naukowa, której zasadniczymi tematami były: historia medycyny i towarzystw lekarskich, historia ochrony zdrowia Grodzieńszczyzny oraz

historia organizacji, działalności i perspektywy rozwoju Państwowego Instytutu Medycznego w Grodnie.

Konferencję zorganizował Państwowy Instytut Medyczny w Grodnie i Grodzieńskie Naukowe Towarzystwo Historyków Medycyny. Obrady, poświęcone 125-leciu Towarzystwa Lekarskiego guberni grodzieńskiej, toczyły się w gmachu Państwowego Instytutu Medycznego w Grodnie.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele środowisk naukowych z Polski (Łodzi, Białegostoku, Poznania i Wrocławia), Litwy (Wilna) oraz Białorusi (Grodna, Mińska i Witebska). Sesji plenarnej przewodniczyli rektor Państwowego Instytutu Medycznego w Grodnie prof. D.A. Masłakow i prorektor do spraw nauki tej uczelni prof. M.W. Borysjuk. Obecni byli prorektor Akademii Medycznej w Białymstoku, prof. E. Bańkowski oraz przewodniczący Grodzieńskiego Naukowego Towarzystwa Historyków Medycyny, doc. E.M. Tiszczenko, którego wkład w organizację konferencji był największy.

Podczas sesji plenarnej wygłoszone zostały – zdaniem organizatorów – ważniejsze referaty dotyczące Grodzieńszczyzny, autorstwa uczonych z Białorusi oraz wszystkie referaty gości zagranicznych. Pierwsza grupa referatów obejmowała tematykę bezpośrednio opisującą dzieje medycyny w Grodnie i ziemi grodzieńskiej. Grodzieńskie towarzystwa lekarskie omówione zostały ogólnie, od czasów ich powstania w 1869 r. aż do I wojny światowej (M.W. Borysjuk, F.I. Ignatowicz i E.M. Tiszczenko – Grodno); zostało to uzupełnione referatem poświęconym wyłącznie genezie i dziejom Towarzystwa Lekarskiego guberni grodzieńskiej (E.M. Tiszczenko, F.I. Ignatowicz i E.A. Sawko – Grodno). Do okresu przedrozobiorowego nawiązały referaty o opiece społecznej i zdrowotnej w powiecie grodzieńskim w drugiej połowie XVIII w., w świetle polskich badań i archiwaliów (T. Srogosz – Łódź) oraz o założeniu szkoły lekarskiej w Grodnie w 1775 r. (F.I. Ignatowicz – Grodno). Referat o dziejach miłosierdzia i filantropii na Grodzieńszczyźnie dotyczył XIX i początku XX w. (O.A. Kulpanowicz – Mińsk), omówiono także problem organizacji miejskiej i wojskowej służby zdrowia w Grodnie okresu II Rzeczypospolitej (A. Felchner – Łódź). Ten sam okres – lat 1918–1939 – ale o szerszym zasięgu terytorialnym, został przedstawiony w referacie o zapadalności i walce z chorobami zakaźnymi w województwach nowogrodzkim, poleskim i białostockim (Cz. Jeśman – Łódź).

Kolejna grupa referatów miała dość luźny związek z Grodzieńszczyzną. Ich autorzy zajęli się zagadnieniami, czasem szczegółowymi, historii medycyny na Białorusi, Litwie i w Polsce. Z racji bliskich kontaktów uczelni medycznych Grodna i Białegostoku oraz historycznych i kulturowych tradycji obu regionów, został wygłoszony referat o założeniu i rozwoju białostockiej Akademii Medycznej (J. Górski, R. Grembowski i A. Szpak – Białystok). Terenu Białorusi dotyczyły referaty o wykorzystaniu apteki w Lipniskach do działalności konspiracyjno-wydawniczej J. Piłsudskiego w 1894 r. (S. Kucharski – Poznań), działalności Z.P.

Sołowiowa w zakresie lekarsko-sanitarnej organizacji Związku Ziemskiego (S.I. Biełow – Witebsk) oraz dziejów opracowania terminologii medycznej w języku białoruskim (N.I. Stiepanienko, M.K. Zubrickij, W.S. Jelecnikowa – Witebsk, Mińsk). Goście z Litwy przedstawili referaty o odkryciach naukowych członków wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, także pochodzących z Białorusi, w latach 1856–1892 (W. Mieżutawiczjuté – Wilno) oraz genezie i rozwoju miejskich struktur zabezpieczenia medyczno-sanitarnego w Wilnie w latach 1876–1915 (A. Andriuszis – Wilno).

Organizatorzy nie obligowali zaproszonych gości z Polski i Litwy do ścisłego przestrzegania tematyki konferencji, dlatego też podczas sesji plenarnej wygłoszono referaty o roli historii medycyny w kształceniu lekarzy (M. Kordas – Wrocław) oraz dziejach, organizacji i działalności Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (J. Jeszke – Poznań).

Poczas sesji popołudniowej, której przewodniczyli kierownik Katedry Higieny Państwowego Instytutu Medycznego w Grodnie – prof. A.A. Birkos oraz W.M. Biełoziercew i M.K. Zubrickij, omawiano zagadnienia szczegółowe historii ochrony zdrowia Grodzieńszczyzny, głównie zaś dzieje poszczególnych klinik w Grodnie po II wojnie światowej i rejonów wchodzących w skład byłego obwodu, a obecnie województwa grodzieńskiego.

W czasie drugiego dnia obrad zorganizowano dyskusję okrągłego stołu, która toczyła się wokół historii organizacji, działalności i perspektyw rozwoju Państwowego Instytutu Medycznego w Grodnie. Dyskusję prowadzili profesorowie: D.A. Masłakow, M.W. Borysjuk, W.S. Wasiliew i N.F. Wołkow.

Istotą konferencji naukowej w Grodnie było wyeksponowanie, w czasie sesji plenarnej, dziejów medycyny i towarzystw lekarskich na Grodzieńszczyźnie, ale także swoboda wyboru tematyki przez zaproszonych gości zagranicznych. Efektem konferencji stała się aktywizacja zarówno pracowników nauki, jak również praktykujących lekarzy i organizatorów opieki zdrowotnej województwa grodzieńskiego. Zaowocowało to licznymi referatami o dziejach własnych środowisk pracy, tj. klinik, szpitali, sanatoriów, placówek otwartej opieki zdrowotnej w rejonach, czy wreszcie różnych jednostek miejscowej uczelni medycznej. W tym sensie można mówić o specyficie organizowania sympozjów na Białorusi, a jednocześnie, przy okazji zaangażowania grodzieńskiego środowiska miłośników historii medycyny, o pozytywnych wzorcach popularyzacji nauki. Dowodem na to są wydane materiały konferencji, które zawierają aż 136 streszczeń referatów.

Przedstawiciele środowisk naukowych z Polski, w przeddzień konferencji, gościli w siedzibie Związku Polaków na Białorusi, gdzie do zebranej Polonii prof. A. Felchner z Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi wygłosił referat o szpitalach wojskowych i garnizonowych izbach chorych w Grodnie, Baranowiczach, Druskiennikach, Lidzie, Słonimiu i Wołkowysku (od demobilizacji w 1921 r. do mobilizacji w 1939 r.). Wśród słuchaczy znalazły się osoby, które pamiętały

ówczesnych pracowników tych placówek. Jednoczesne spotkanie z Polskim Towarzystwem Lekarskim na Grodzieńszczyźnie miało charakter mniej oficjalny, ale zaowocowało licznymi inicjatywami w kierunku współpracy polskiego środowiska medycznego w Grodnie z Polską.

Konferencja w Grodnie potwierdziła potrzebę zintegrowania wysiłków badaczy różnych krajów, w celu rekonstrukcji dziejów nauki, w tym również medycyny, na terenach poza linią rzeki Bug, które w okresie przedrozbiorowym wchodziły w skład Rzeczypospolitej, a w latach międzywojennych położone były w granicach Polski.

Zresztą dla tych epok większość źródeł znajduje się w archiwach i bibliotekach polskich. Na Białorusi jest w tym względzie zrozumienie, gdyż zaproszono wielu polskich historyków medycyny do udziału w konferencji w Mińsku we wrześniu 1995 r. pt. *Wojna i medycyna*. Planuje się również organizowanie w przyszłości wspólnych sympozjów polsko-białorusko-litewskich.

Tadeusz Srogosz
(Łódź)

WARSZTATY DYSKUSYJNE OD PERKINA DO BOSCHA,
PRZEMYSŁ CHEMICZNY W DRUGIEJ POŁOWIE XIX W.,
MAASTRICHT 23–25 MARCA 1995

W dniach 23–25 marca br. European Science Foundation zorganizowała w Maastricht Warsztaty Dyskusyjne nt. rozwoju przemysłu chemicznego w różnych krajach w okresie 1856–1918. Poprzednie Warsztaty, w których nie brał udziału nikt z Polaków, dotyczyły rozwoju przemysłu w I połowie XIX w., tematem następnym ma być okres 1919–1939.

Do Maastricht zostało zaproszonych 23 naukowców z jedenastu krajów europejskich. Referenci przestali uprzednio 10–15-stronicowe opracowania uzgodnionych tematów, które, po powieleniu, zostały rozesłane wszystkim zaproszonym. W trakcie Warsztatów odbyło się sześć dwugodzinnych sesji, z których każda obejmowała 3–4 doniesienia. Referenci w ciągu 5–10 minut przedstawiali główne tezy swoich wystąpień, a następnie odbywała się ogólna dyskusja.

Pierwsza sesja poświęcona była rozwojowi przemysłu barwnikowego i farmaceutycznego w Szwajcarii i w Niemczech. W Szwajcarii ważnym ośrodkiem była Bazylea, gdzie od dawna rozwinięty był przemysł tekstylny. W latach 60-tych ubiegłego wieku przybyli tam z Francji farbiarze, ponieważ francuskie prawo patentowe chroniące produkt, a nie metodę, uniemożliwiało im wprowadzanie ulepszeń i nowych technologii. W 1880 r. w Bazylei powstał ośrodek przemysłu farmaceutycznego.